

Мороховець Ірина Олексіївна,

Полтавський національний технічний університет імені Ю.Кондратюка, студентка
Пугач Олександра Анатоліївна,

асистент кафедри фінансів і банківської справи

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В умовах поглиблення міжнародного співробітництва в світі триває пошук нових можливостей і напрямів розвитку національних економік, зміцнення позицій національного капіталу за рахунок розвитку реального сектору економіки й запровадження новітніх технологій та інвестицій. Дана проблема набуває особливої актуальності в системі забезпечення економічної безпеки на засадах інноваційного розвитку економіки.

Трактування терміну «інвестиції» різними науковцями має деякі відмінності. В широкому розумінні інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування росту та розвитку економіки країни. Інвестиції – це будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, з розрахунком на збільшення їх вартості або забезпечити позитивну величину прибутку [5].

В умовах глобалізації одним із основних джерел фінансування потреб національної економіки є зовнішні інвестиції. В Україні практично створено основи законодавчої бази, яка регулює діяльність іноземних інвесторів. На сьогодні базовим законодавчим актом, який визначає особливості питань іноземного інвестування, є Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 року [2]. Згідно з цим законодавчим актом пріоритетними завданнями іноземних інвестицій, є: структурна реформа економіки, технологічне оновлення виробництва, виробництво товарів широкого вжитку, подолання залежності країни від імпорту.

Упродовж останніх років для України розпочався новий етап економічного співробітництва з ЄС, оскільки після розширення ЄС його ринок перетвориться для нашої держави на головний і посідає перше місце як ринок збуту українських товарів та друге місце як джерело нашого імпорту. Крім того, більше половини прямих іноземних інвестицій надходять з країн ЄС. А отже, економічна динаміка в ЄС та тенденція економічної співпраці визначатимуть перебіг соціально-економічних процесів в Україні.

Важливою особливістю співробітництва України з ЄС та його новими державами-членами є прискорення темпів зростання взаємної торгівлі, коли щорічний приріст товарообігу складає понад 16-18%. Проте частка України у торгівлі ЄС залишається незначною і складає близько 0,5% від загального обсягу зовнішньоторговельних операцій Єврозою. Це є свідченням того, що Україна поки що не зайняла належного місця як торговельний партнер ЄС, головним чином через низьку конкурентоспроможність українських товарів.

Нині істотне занепокоєння викликає надмірна залежність України від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатній розвиток внутрішнього ринку та постійне погіршення стану зовнішньоторговельного балансу. Така тенденція зберігається з 2008 року внаслідок зростання від'ємного сальдо у торгівлі товарами до 18,5 млрд. дол. США, мінеральними ресурсами – до 18,4 млрд. дол. США, продукцією хімічної промисловості та полімерними матеріалами – до 5,4 млрд. дол. США, машинобудування – до 15,7 млрд. дол. США.

Викликає занепокоєння динаміка загального обсягу прямих іноземних інвестицій, зокрема у посткризовий період розвитку економіки України. Так загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, спрямованих в Україну, на 1 квітня 2012 року становив 50,8 млрд. дол. США, що лише на 1,7% більше у порівнянні з обсягами інвестицій на початок 2012 року і з розрахунку на одного українця становить 1115,7 дол. США.

Рис.1. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні
Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

Інвестиції надходили зі 130 країн світу. За даними Держкомстату в економіку України іноземними інвесторами вкладено в 2010р- 189060,6 млн. грн. ; в 2011р- 259932,3 млн. грн. ; в 2012р- 293691,9 млн. грн. за січень – вересень 2013 року - 16697,9 млн.грн. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більш ніж 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 13,66 млрд. дол. США, Німеччина – 7,47 млрд. дол., Нідерланди – 4,91 млрд. дол., Російська Федерація – 3,66 млрд. дол., Австрія – 3,45 млрд. дол., Велика Британія – 2,3 млрд. дол., Франція – 2,28 млрд. дол., Швеція – 1,76 млрд. дол., Віргінські Острови (Брит.) – 1,65 млрд. дол. і США – 1,04 млрд. дол. [7].

Незважаючи на високий рівень ризику та наявність внутрішніх перешкод для іноземних інвесторів. Україна залишається привабливою для вкладання іноземного капіталу. Водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство, тому додатковою зовнішньою загрозою економічній безпеці є порушення макростабільності на зовнішніх ринках, від чого на пряму залежить стабільність національної економіки.

До основних загроз інвестиційній безпеці можна віднести: недостатні обсяги та недосконалу структуру прямих іноземних інвестицій в економіку України; недотримання норм інвестування відносно ВВП; несприятливий інвестиційний клімат; недосконалість державної грошово-кредитної політики, що заважає збалансуванню заощаджень та інвестицій.

Подолання негативних явищ потребує грамотної й послідовної економічної політики, спрямованої, перш за все, на підвищення конкурентоспроможності України та знаходження вигідних позицій у міжнародному поділі праці. Міжнародне співробітництво зачіпає усі складові економічної безпеки держави, створюючи загрози для розвитку національної економіки та для економічної безпеки держави в цілому.

Створення власної системи забезпечення економічної безпеки України на основі інноваційного розвитку економіки та сприяння залучення інвестиційних ресурсів дасть можливість забезпечити захист національно економічних інтересів, конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника й ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 351.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96 – ВР//Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12.02.2007 № 105/2007 // Стратегічна панорама. – 2007. – № 1. – С. 5-12.
4. Предборський В. А. Економічна безпека держави: Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 391 с.
5. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

6. Економічна безпека : навч. посіб. / З. С. Варналія [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналія. - К. : Знання, 2009. - 647 с.

7. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.012.23:336.13

Носенко Маргарита Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Птаценко Ліана Олександрівна,
доктор економічних наук, професор кафедри фінансів і банківської справи
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Проблема наявності тіньового сектору в економіці держави є надзвичайно актуальною, адже через ухилення від сплати податків з'являється дефіцит коштів у державному бюджеті, що призводить до зменшення витрат на потреби суспільства. Формування ефективної конкурентоспроможної економіки європейського зразка неможливе без зниження рівня тінізації економіки України.

Характерною для тіньового сектору України є проблема відсутності або подвійне ведення бухгалтерського обліку, фальсифікація бухгалтерських та звітних документів, що вирішується шляхом унормування, усунення суперечностей податкового та бухгалтерського обліку зі спрощенням механізму розрахунку податкових зобов'язань [1].

Існуючі форми тінізації економічних процесів обумовлюють наявність в Україні значних обсягів тіньової зайнятості. Поширеними видами тіньової зайнятості є вулична торгівля, послуги населенню з будівництва, ремонтні роботи, посередницька діяльність. Ці види діяльності здійснюються зазвичай без патентів та ліцензій і не декларуються у податкових органах [3].

Мінекономрозвитку України регулярно проводить оцінювання рівня тіньової економіки переважно за чотирма методами «електричним», «витрати населення – роздрібний товарооборот», «монетарним», «фінансовим».

У 2012 році два методи розрахунку тіньової економіки з чотирьох, які використовує Мінекономрозвитку, показали неоднозначність рівня тінізації; зокрема, один – незмінність її рівня, а другий (монетарний метод) – показав детінізацію економіки.

Рис. 1 Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП [2]

Варто зазначити, що невідповідність тенденцій зміни обсягу тіньової економіки за

різними методами вказує на те, що кожен метод розрахунку охоплює певну сферу національної економіки (з відповідно різною часткою в ній нелегального сектору), а тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки може служити комплексним індикатором такого явища, як тіньова економіка.

Рівень тіньової економіки, розрахований за електричним методом, у I кварталі 2012 року зріс на 1 в.п. проти відповідного періоду попереднього року і склав 31% від рівня офіційного ВВП.

Зростання рівня тіньової економіки за даним методом було пов'язане із переважанням темпів зростання внутрішнього споживання електроенергії (на 2,9%), за виключенням споживання на комунально-побутові потреби, над темпами росту реального ВВП (на 2%). Тобто, це може свідчити або про зростання витрат та витрат енергоресурсів у процесі виробництва та транспортування електроенергії, або про те, що частина спожитої електроенергії була використана у тіньовій економіці.

Враховуючи, що у 2012 році тривали процеси модернізації цієї сфери, спрямовані на зменшення витрат електроенергії, а також споживання палива, теплоенергії та електроенергії на технологічні потреби, – зростання обсягів капітальних інвестицій ВЕД «Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води» у січні-березні 2012 року становило 28,9% (у січні-березні 2011 року – на 38,8%), – більш вірогідною є гіпотеза про зростання споживання електроенергії у тіньовому виробництві.

Рис. 2 Рівень тіньової економіки за електричним методом, у % до офіційного ВВП [2]

Показник рівня тіньової економіки згідно методом «витрати населення – роздрібний товарооборот» залишився на рівні I кварталу 2011 року і склав 44%.

Незмінність рівня тінізації національної економіки, розрахованого за вказаним методом, пов'язана із практично однаковими темпами зростання грошових витрат населення на придбання споживчих товарів, з урахуванням корегуючого коефіцієнта, та темпів зростання обсягів продажу населенню споживчих товарів (на 19,7% та на 19,6% відповідно). Разом з тим, різниця між номінальними обсягами цих показників є досить суттєвою. Це вказує на те, що значна частина коштів домогосподарств була витрачена на придбання товарів та послуг у тіньовому секторі економіки.

Крім того, до негативних тенденцій, які можуть впливати на високий рівень тіньової економіки за даним методом, можна віднести подальше зниження схильності населення до заощаджень (до 7,8% у I кварталі 2012 року проти 9,3% у I кварталі 2011 року та 11,7% за підсумком 2011 року).

Разом з тим, відбувались і позитивні зміни у напрямку детінізації національної економіки. Так, частка обороту роздрібною торгівлі на організованих та неформальних ринках у I кварталі 2011 року скоротилася до 30,4% проти 30,6% у I кварталі 2011 року (у 2011 році

Наукове видання

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених

Комп'ютерна верстка

С.П. Сівіцька

Підп. до друку 02.12.2013 р. Формат 60x84 1/16.

Папір ксерокс. Друк різнограф.

Ум. друк. арк. – 19,37

Тираж 130 прим.

Макет та тиражування виконано у поліграфічному центрі Полтавського
національного технічного університету

імені Юрія Кондратюка

36011, Полтава, Першотравневий проспект, 24

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК, № 3130 від 06.03.2008 р.